

DẤU NGOẶC ĐƠN VÀ DẤU HAI CHẤM

I – DẤU NGOẶC ĐƠN

Đọc những đoạn trích sau và trả lời câu hỏi.

a) Dùng một cái, họ (những người bản xứ) được phong cho cái danh hiệu tối cao là "chiến sĩ bảo vệ công lí và tự do".

(Nguyễn Ái Quốc, *Thuế máu*)

b) Gọi là kênh Ba Khía vì ở đó hai bên bờ tập trung toàn những con ba khía, chúng bám đặc sệt quanh các gốc cây (ba khía là một loại còng biển lai cua, càng sắc tím đỏ, làm mắm xé ra trộn tỏi ớt ăn rất ngon).

(Theo Đoàn Giỏi, *Đất rừng phương Nam*)

c) Lí Bạch (701 – 762), nhà thơ nổi tiếng của Trung Quốc đời Đường, tự Thái Bạch, hiệu Thanh Liên cư sĩ, quê ở Cam Túc; lúc mới năm tuổi, gia đình về định cư ở làng Thanh Liên, huyện Xương Long thuộc Miên Châu (Tứ Xuyên).

(Ngữ văn 7, tập một)

Câu hỏi :

- Dấu ngoặc đơn trong những đoạn trích trên được dùng để làm gì ?
- Nếu bỏ phần trong dấu ngoặc đơn thì ý nghĩa cơ bản của những đoạn trích trên có thay đổi không ?

Ghi nhớ

Dấu ngoặc đơn dùng để đánh dấu phần chú thích (giải thích, thuyết minh, bổ sung thêm).

II – DẤU HAI CHẤM

Dấu hai chấm trong những đoạn trích sau dùng để làm gì ?

a) Rồi Đé Choắt loanh quanh, bần khoản. Tôi phải bảo :

– Được, chú mình cứ nói thẳng thừng ra nào.

Đé Choắt nhìn tôi mà rằng :

– Anh đã nghĩ thương em như thế thì hay là anh đào giúp cho em một cái ngách sang bên nhà anh, phòng khi tắt lửa tối đèn có đứa nào đến bắt nạt thì em chạy sang...

(Tô Hoài, *Đế Mèn* phiêu lưu kí)

b) Như tre mọc thẳng, con người không chịu khuất.

Người xưa có câu : "Trúc đầu cháy, đốt ngay vẫn thẳng". Tre là thẳng thắn, bất khuất !

(Thép Mới, *Cây tre Việt Nam*)

c) Con đường này tôi đã quen đi lại lắm lần, nhưng lần này tự nhiên thấy lạ. Cảnh vật chung quanh tôi đều thay đổi, vì chính lòng tôi đang có sự thay đổi lớn : hôm nay tôi đi học.

(Thanh Tịnh, *Tôi đi học*)

Ghi nhớ

Dấu hai chấm dùng để :

– Đánh dấu (báo trước) phần giải thích, thuyết minh cho một phần trước đó ;

– Đánh dấu (báo trước) lời dẫn trực tiếp (dùng với dấu ngoặc kép) hay lời đối thoại (dùng với dấu gạch ngang).

III – LUYỆN TẬP

1. Giải thích công dụng của dấu ngoặc đơn trong những đoạn trích sau :

a) Qua các cụm từ "tiệt nhiên" (rõ ràng, dứt khoát như thế, không thể khác), "định phận tại thiên thư" (định phận tại sách trời), "hành khan thủ bại hư" (chắc chắn sẽ nhận lấy thất bại), hãy nhận xét về giọng điệu của bài thơ.

(Ngữ văn 7, tập một)

b) Chiều dài của cầu là 2 290 m (kể cả phần cầu dẫn với chín nhịp dài và mười nhịp ngắn).

(Thuý Lan, Cầu Long Biên – chứng nhân lịch sử)

c) Để văn bản có tính liên kết, người viết (người nói) phải làm cho nội dung của các câu, các đoạn thống nhất và gắn bó chặt chẽ với nhau ; đồng thời, phải biết kết nối các câu, các đoạn đó bằng những phương tiện ngôn ngữ (từ, câu,...) thích hợp.

(Ngữ văn 7, tập một)

2. Giải thích công dụng của dấu hai chấm trong những đoạn trích sau :

a) Nhưng họ thách nặng quá : nguyên tiền mặt phải một trăm đồng bạc, lại còn cau, còn rượu... cả cưới nữa thì mất đến cứng hai trăm bạc.

(Nam Cao, Lão Hạc)

b) Tôi không ngờ Đế Choắt nói với tôi một câu như thế này :

– Thôi, tôi ốm yếu quá rồi, chết cũng được. Nhưng trước khi nhắm mắt, tôi khuyên anh : ở đời mà có thói hung hăng bậy bạ, có óc mà không biết nghĩ, sớm muộn rồi cũng mang vạ vào mình đấy.

(Tô Hoài, Đế Mèn phiêu lưu kí)

c) Rồi một ngày mưa rào. Mưa giăng giăng bốn phía. Có quầng nắng xuyên xuống biển, óng ánh đủ màu : xanh lá mạ, tím phớt, hồng, xanh biếc,...

(Vũ Tú Nam, Biển đẹp)

3. Có thể bỏ dấu hai chấm trong đoạn trích sau được không ? Trong đoạn trích này, tác giả dùng dấu hai chấm nhằm mục đích gì ?

Tiếng Việt có những đặc sắc của một thứ tiếng đẹp, một thứ tiếng hay. Nói thế có nghĩa là nói rằng : tiếng Việt là một thứ tiếng hài hoà về mặt âm hưởng, thanh điệu mà cũng rất tế nhị, uyển chuyển trong cách đặt câu. Nói thế cũng có nghĩa là nói rằng : tiếng Việt có đầy đủ khả năng để diễn đạt tình cảm, tư tưởng của người Việt Nam và để thoả mãn cho yêu cầu của đời sống văn hoá nước nhà qua các thời kì lịch sử.

(Đặng Thai Mai,

Tiếng Việt, một biểu hiện hùng hồn của sức sống dân tộc)

4. Quan sát câu sau và trả lời câu hỏi.

Phong Nha gồm hai bộ phận : Động khô và Động nước.

(Trần Hoàng, *Động Phong Nha*)

– Có thể thay dấu hai chấm bằng dấu ngoặc đơn được không ? Nếu thay thì ý nghĩa của câu có gì thay đổi ?

– Nếu viết lại là *Phong Nha gồm : Động khô và Động nước* thì có thể thay dấu hai chấm bằng dấu ngoặc đơn được không ? Vì sao ?

5. Một học sinh chép lại đoạn văn của Thanh Tịnh như sau :

Sau khi đọc xong mấy mươi tên đã viết sẵn trên mảnh giấy lớn, ông đốc nhìn chúng tôi nói sẽ :

– Thế là các em được vào lớp năm. Các em phải gắng học để thầy mẹ được vui lòng và để thầy dạy các em được sung sướng. Các em đã nghe chưa ? (Các em đều nghe nhưng không em nào dám trả lời. Cũng may đã có một tiếng dạ ran của phụ huynh đáp lại.)

Câu hỏi :

– Bạn đó chép lại dấu ngoặc đơn đúng hay sai ? Vì sao ?

– Phần được đánh dấu bằng dấu ngoặc đơn có phải là một bộ phận của câu không ?

6. Dựa vào nội dung đã học ở văn bản *Bài toán dân số*, hãy viết một đoạn văn ngắn về sự cần thiết phải hạn chế việc gia tăng dân số ; trong đoạn văn có dùng dấu ngoặc đơn và dấu hai chấm.